

UNITÁRIUS ÉLET

IX. ÉVFOLYAM 1. SZÁM

1955. MÁRCIUS HÓ

Elhallgattak a fegyverek

s a háború gyötrelmeitől megkinzott arcokra visszatért ismét az élet üde pirja. A megtört tekintetű szemekben a boldog öröm fényei cikáztak. Végre ismét ember lehet az ember!

Ma, amikor a béke meleg hullámaiban fürdik a lelkünk, s a becsületes munka gyümölcsét élvezve, meghitt családi otthon igaz örömei karolják át szívünket, emlékezetünkbe kell idéznünk a napot, amely ezt a jobsorsra érdemes országot s tisztalelkű, dolgozó népét a háború kegyetlen szenvedéseitől megszabadította. — Mindössze 10. éve annak, hogy a háború öldöklő furiáit a békét teremtő fegyverek határainkról végleg elsöpörték, s mégis mintha századok dübörögtek volna el fejünk fölött. — „Vár állott s most köhalom”... Valóban, a Himnusz látónki lelkű költőjének gyötrelmes víziója öltött testet tíz év előtt körülöttünk mindenütt, bárhová tekintettünk szerte e hazában. — A romok felett azonban hamar kivirult az élet. A kiontott vér piros páráit gyorsan elűzte a dohogó kazánok ég felé bodorodó füstje, s az ágyúk riasztó dörejét a teremtő munka békés ütemű zenéje váltotta föl. Gyárak épültek, új hidak íveltek, mindenfelé az alkotás hevítő láza izzott. Pedig akkor még fölötte vékony volt a kenyér, amit gránát szaggatta földünk kiszikkadt öle termett, s hideg a tűzhely, ahová a kemény munkában elfáradt magyar pihenni tért. De mindenekfelett erős volt és győzedelmeskedett: a lélek. A tíz év előtt reánk köszöntött béke hajnalának legdrágább ajándéka az volt, hogy: az egymás vérét ontó embernek visszaadta saját méltóságában való hitét és tudatát. A méltóságában ujjá született ember lelkiismeretének szent parancsa ösztönözze most széles e földön az embermilliók táborát, hogy ma, amikor a kapzsiság szelleme egy újabb háború rémeinek felidézésén mesterkedik, — egy szívvel és egy akarattal, kemény elszántsággal álljon a béke oldalára, amely egy évtizeddel ezelőtt hősök vére hullásának gyümölcseként adatott ennek a vajúdó világnak. Övezze hála, és kegyelet a hősök emlékét, s válják valósággá unitárius hitünk nagy prófétájának fenkölt látomása: „A szabályákból szántóvasak legyenek!”

Hazánk felszabadulásának 10. évfordulója alkalmából dr. Csiki Gábor püspöki helynök emelkedett hangú pásztorlevéllel fordult híveihez. „Tisztelettel és megbecsüléssel gondolunk azokra az emberekre, — mondja többek között a pásztorlevél, — akiknek fáradságos munkája folytán a romok helyén új élet támadt.”

Egy szent ember jubileumára

Akármilyen mértékkel mérjük is az embert, joggal mondhatjuk, hogy Albert Schweitzer, aki most ünnepelte születésének 80-ik évfordulóját, rendkívüli ember, — valóban nagy ember. Élő cáfolata annak az állításnak, hogy a polihistorok, a mindentudó emberek kora lejárt, mert hiszen — mondják, — a tudományok oly sok irányba ágazódtak, és minden ágazat külön úgy elterebélyesedett, hogy az emberi elme azokat átfogni és több szaktudományban biztos jártasságra szert tenni képtelen. Albert Schweitzer valóban nagy mint teológus, mint filozófus, mint orvos, mint orgonaművész és nem utolsó sorban mint Bach és Goethe szellemének hordozója, — szaktekintély mindenikben. Nincs ember, aki őt ezekben ma felülmúlja. A legnagyobb azonban mégis abban, ami az embert emberré teszi: *evangéliumi lelkületben*.

Ha voltak és lehetnek még ebben a világban szent emberek és ha szentség alatt evangéliumi lelkületet kell érteni, akkor Albert Schweitzer korunk szent embere. Szent voltát nem a középkori értelemben kell érteni, ő nem tagadta meg ezt a világot, nem vonult kolostorba, hogy ott áhítatos imádkozással zavartalanul élje le életét. Ellenkezőleg: a templom csendjéből, de szívében annak áhítatával a tudományoknak zárkózottságából, de fejében annak gazdag ismeretkinésével kilépett ebben a sok búval, bajjal és betegséggel megvert világba, hogy ennek forgatagában embereket gyógyítson, vigasztaljon, életet mentsen, munkásságának ható sugarában életet szepítsen.

Élet-bölcseletének alapelve, melytől indítatva mindezt a szó-szoros értelmében krisztusi módon cselekszi: „*az élet tisztelete*”. Ellentétben korunk szellemével, amikor az emberi élet olyan olesó lett, amikor éppen az életet pusztító fegyverek gyártását sikerült a legtökéletesebbre fejleszteni, ő az élet mindenekfelett való értékét vallja, és annak védelmére szentelte egész életét ott, ahol a tudatlanság, a babona, az emberi szívtelenség és a halál talán a legjobban pusztít: Francia Kongóban.

Jellemző, hogy erről a rendkívüli nagy emberről ez a világ, amelynek ő újabb katasztrófától való megszabadításán fáradozik, olyan keveset tud. Inkább csak azok gondolnak reá nagy tisztelettel, akik az emberiséget egy harmadik világháború pusztításaitól féltik. Ezek tisztelték meg őt a Béke Nobel díjjal is, amelyből ő még csak egy nadrággombot sem vett magának, hanem ezt is, mint egész életét, szíve utolsó dobbanásáig életmentésre fordítja.

Mi, akik Albert Schweitzer életét és munkásságát valamennyire ismerjük, úgy érezzük, hogy egy nagy ember árnyékába kerültünk, akinek lelki arculatán krisztusi vonások tündökölnék, de az ő szellemét, erkölcsi nagyságát csak az utódok fogják eléggé tisztán meglátni.

Albert Schweitzer ma még csak kevés eredményét láthatja ebben a világban az ő krisztusi munkájának. Az élet tiszteletéből fakadó munkássága azonban az emberiség szellemének fokozatos megerősödésével előbb-utóbb meghozza a maga

méltó gyümölcsét, mert az emberhez illő életforma nem a pusztítás, hanem az építés, nem a háború, hanem a béke. A Béke Nobel díj átvételkor a világ népeinek békevágát hangoztatva, azoknak, akiknek kezébe népek sorsának intézése tétellett, ezt az apostoli tanácsot adta: „Minden emberekkel békességesen éljétek”.

Albert Schweitzerről eddig úgy tudtuk, hogy ő nem tartozik egy vallásfelekezethez se. Az ő nagy szelleme nem fér bele egy felekezet szűk dogmai korlátai közé. Ő se nem római katolikus, se nem protestáns. Ő keresztény a szó legtágabb, legigazabb és legmélyebb értelmében. Az Úr Jézus igaz tanítványa. Eszményi ember, akin a tökéletes emberhez, Jézus Krisztushoz való hasonlóság jegyeit láthatjuk.

Most olvassuk, hogy születésének 80-ik évfordulóján a német unitáriusok egyházuk tiszteltbeli tagjává választották és ő a megtiszteltetéssel örömmel elfogadta.

Dr. Csiki Gábor

ENYEDI GYÖRGY

1555—1597 nov. 24.

Négyszáz esztendővel ezelőtt született Enyedi György, Dávid Ferenc mellett a XVI. sz. legnagyobb unitárius teológusa. 42 esztendőre terjedő élete munkában és küzdelemben telt el. Határozott egyéniség, tudós teológus, kiváló szónok, kimagasló vitatkozó, jó és gondos tanár, egyházának tudós püspöke. A Hunyadi Demeter kissé szintelen püspöksége után új szellem és haladó gondolkodás képviselője.

Származásáról, ifjúságáról semmit sem tudunk. Tözsér-Fosztó szerint Enyeden született 1555-ben a Mészáros nemzetségből. Hol végezte alsóbbfokú tanulmányait, nem tudjuk. 1570 körül mehetett külföldi tanulmányútra. Tanult Genfben másfél évig, ugyanennyi ideig Paduában és mintegy fél évig utazgatott Német-, Francia- és Olaszországban. 1574-ben, hazatérő útjában Bécsben megállapodott egy időre és verses formában lefordította magyar nyelvre a Beroaldustól latinra fordított széphistóriát Gismundáról és Gisquardusról. A kiadvány nevének csak kezdőbetűit tünteti fel. A versfökből azonban kitűnik teljes neve, sőt még valamivel több is: „Georgius Eniedi Transilvanus in gratiam nobilis Francisci Komaromi Thirnaviensis fratris unice dilecti cecinit Wienae miseram mortem duorum amantum ob impatientiam amoris”. E költemény első kiadásai ezek: 1577 Debrecen, 1582 Kolozsvár, a Heltai-féle nyomdában, 1592 Mogyorókerék és 1624 ismét Kolozsvár. Ez az öt kiadás a költemény népszerűségét bizonyítja. 1765-ig összesen 10 vagy 11 kiadás jelent meg. A történet népszerűsítője Boccaccio volt, akinek olasz szövegét Beroaldus Fülöp ültette át latinra. Ennek a latin szövegnek Enyedi nem szolgai fordítója. Megtartja a történet keretét s azt híven követi, de itt-ott megtoldja pár találó verssel. Ezek az önálló részek különösen megragadják érdeklődésünket. A még nem 20 éves Enyedi mint költő mutatkozott be kortársai előtt és vonta magára a kolozsvári tanács figyelmét, amely tanács 260 forintot fordított külföldi útja költségeire.

Hazaérve, úgy látszik nyomban tanári állást vállalt a kolozsvári, akkor óvári kollégiumnál. 1587-ben rectora lett a kollégiumnak s e tisztelet 1592-ig töltötte be, amikor püspökké választották. A rectori tisztségben utóda Szent-Margitai János lett, akit aztán halála után, Enyedi püspökségének utolsó évében Szent-Mártoni Bálint váltott fel.

A Gismunda és Gisquardus verses elbeszélése mai tudásunk szerint egyetlen költői alkotása. Tanári és papi hivatása foglalja le teljesen idejét és érdeklődését. Alapos képzettségű teológus, aki szívesen idézi eredetiben a héber és görög szövegeket. Alkotó képessége szinte páratlan. Testileg gyenge, egészsége kíméltre szorul. Előtte áll azonban a sok tennivaló és ő a kötelességet vállalja. Mint tanár úgy tartja előadásait, hogy későbbi ellenfele, Szilvási János szerint a külföldi professzorok is tanulhatnának tőle példát.

Teológiai fölfogásában és módszerében a XVI. sz. gyermeke, egyben százada kiváló polemikusa is. Ellenfeleit a tudás minden fegyverével ostromolja. A

bibliára támaszkodva védelmezi kora unitárius fölfogását. A Hunyadi Demeter megalkuvó és a kényszer folytán békülékeny korszakában a tanár Enyedi György tudása és vitázó készsége jelenti az elvhűséget és fiatal kora ellenére is sikerül nagy tudásával a Dávid Ferenc nézetét érvényre juttatnia. Tanársága és püspöksége idején diadalmasodik a szociniánizmus Lengyelországban. Figyeli és ismeri a dolgokat, tisztában van a teológiai fölfogások fejlődésével. Rendszerre nem zárt, ezért fejlődésre alkalmas. Dávid Ferenc 1568-ban adta ki a „Közbenjáró ember Jézus Krisztus istenségéről...” c. művét. A Mediator tisztségének a kérdése egyelőre lekerül napirendről. Enyedi teológiája erre a nyomra lép és korszakában a Mediator Jézus Krisztus elsőrendű kérdéssé válik. Ennyiben közeledés is észlelhető a szociniánizmushoz. De ugyanakkor mélyülnek is a különbségek. Enyedi a Dávid Ferenc álláspontjára helyezkedik, amint a hiányosan ránk maradt, Socinus Faustusszal folytatott levélváltás anyaga mutatja. Igazolja azonban legfőképpen korszakalkotó nagy munkája, az „Explicationes Locorum Veteris et Novi Testamenti...”, mely Toroczkai Máté buzgolkodása folytán, írója halála után 1598-ban jelent meg Kolozsváron a Heltai nyomdában. E munkájában leginkább XVI. századi teológus Enyedi. Sorra veszi azokat az ó- és új testamentumi helyeket, amelyekkel szokás volt a háromság dogmáját igazolni és e helyekről nagy bibliai tudása és kritikai ismerete segítségével kimutatja, hogy mi ezeknek a helyeknek igazi jelentése, mit igazolnak és mit nem. Ez a műve Dávid Ferenc mellett a század legnagyobb és időben utolsó unitárius polemikusának mutatja be Enyedit. Ez a mű a híd, mely Dávid Ferenc unitarizmusától átvezet a XVII. sz. unitárius fejlődéséhez. Kiadója Toroczkai Máté, akkor kolozsvári predikátor, aki aztán magyar nyelvre is lefordítja és 1619-ben Kolozsváron megjelenteti Bethlen Gábor Ferdinánd elleni hadjárata idején, amikor itthon a fejedelem testvére, Bethlen István támogatást nyújt a kiadáshoz. 1620-ban ennek a magyar nyelvű fordításnak új, címlap kiadását is megjelenteti.

Az 1599-ben jórészt elpusztított, elégetett latin kiadásnak új kiadása jelent meg 1670-ben Gröningben, Németalföldön. Ez szószerint megegyezik az első, 1598-as kolozsvári kiadással, jórészt a sorok is és teljesen egyezők a lapok. Ezt a második kiadást Jakab Elek (Ker. Magvető 25. k. 213, 218. o.) összetévesztette az első kolozsvári kiadással. Minthogy e tévedést még senki sem igazította helyre, röviden adom az első, kolozsvári kiadás ismertetését. Mint megjegyeztük, a szöveg azonos, a sorok is csaknem egyezők a két kiadásban. A két kiadás közötti különbséget a címlapon látható fametszet alapján állapíthatjuk meg. Amit Jakab Elek leír, az a második, gröningeni kiadás címlapja. A címlap szövege teljesen azonos a két kiadásnál. Az első, kolozsvári kiadás címlapján látható fametszet a következő: téglalap alakú mező közepén kör alakú rész, amelynek keretében ez a felírás olvasható: „EX BELLO PAX, EX PACE UBERTAS.” A kör közepén lepelszerű öltözetben karcsú női alak. Bal oldalon, az alak vállánál bőségszaru, lent hadi jelvények. A másik oldalon, az alak kezében leveles olajág, lent fegyverek kis csoportja. A kör területén kívül a téglalap alakú mezőben stilizált renaissance növény- és virágdíszek fonadéka. A fametszet méretei 65×40 mm. Nehéz elgondolni, hogy Jakab Eleket mi tévesztette meg annyira, amikor a kolozsvári kiadás papírja, az egyes lapzáró díszek és a betűk formája, jellege mind kétségtelen bizonyossággal mutatják a kolozsvári kiadást, viszont az általa editio princeps-ként leírt kiadás papírja, betűi és szövegek közötti díszítései sem vehetők a kolozsvári nyomda termékeként.

Hogy az Explicationes mekkora érdeklődést váltott ki, mutatják azok a munkák, amelyeket a XVII. sz. folyamán cáfolatára írtak kül- és belföldön egyaránt. A legtudományosabb cáfolatot Martini Jakab württembergi tanár írta 1614-ben 431 oldalon. Ez két kiadást ért meg. E cáfolat hangja türelmes és tudományos. Tözsér-Fosztó szerint Pennalosa Ambrus is írt ellene cáfolatot. Giessenben jelent meg 1654-ben B. Justus Feuerbornius Anti-Enyedinus c. műve. Írt cáfolatot Weissmann, könyvet írt ellene Thummius Tivadar, Pellargus, az unitárius Ruaruss Márton. A belföldi cáfolatok sorát Melotai Nyilas István két vaskos kötettel

nyitja meg, folytatja Gelei Katona István, szintén két terjedelmes kötettel (Titkok titka és Praeconium Evangelicum), a szász Pinxner is ír ellene. Tollat ragadtak ellene Almási András, Tályai Mátyás és Mihály, valamint az erdélyi Szentkirályi Benedek. Mindez jóval Enyedi halála után történt, a nagy felvonulás nem az élő Enyedivel, hanem szellemével, könyvével vívta elkeseredett polemikus harcát. A vitába, a cáfolatok sűrű rendjébe Enyedi nem szólt bele, békésen pihent a kolozsvári temetőben 1694 november 24 óta. Ellenfelei közül a gúny, lekicsinylés, a megvetés és ledorongolás durva hangját Gelei Katona István érezteti kíméletlenül. Hangja a XVI. sz. legelvadultabb hitvitázóinak az izlését is felülmúlja. Enyedi örökbecsű könyve szelíden felelt egykori írója tudományos fejtegetéseivel, a durva szitkokra.

Jakab Eleknek még egy tévedésére kell rámutatnunk. A Ker. Magvető említett kötete 215. oldalán a latin kiadás ajánló-levelét közli saját fordításában. A XVIII. században élt Tözsér-Fosztó alapján ennek a mondatnak: „időközben mindenek reménysége ellenére előkerült a könyvecske, csaknem a jeles férfi sírjáról ragadva el“, olyan értelmezést ad, mintha Enyedi kézírata idegen, vagy méltatlan kezekbe jutva, már-már reménység ellenére került volna vissza Toroczkai Máté kezébe, aki aztán kiadta és az ajánlást is írta. Az idézett mondat nem erre utal; kis dolgokban nem kell nagy dolgokat keresnünk. Toroczkai Máté a tanítvány, a halás utód a gondviselésben mélységesen bizó lelkével csak arra utal itt, hogy Enyedi kezéből a halál ragadta ki a tollat 42 éves korában és ha a halál csak valamivel is korábban következik be, bizony a könyv nem készül el, sőt így sincs befejezve és így csaknem az Enyedi koporsójáról kellett elragadni a munkát. A Toroczkai gondozásában láthatott aztán napvilágot a híres-nevezetes könyv. Szerencsére az 1599-es kitiltás és égetés, az 1638-as Rákóczi György-féle unitárius könyvpusztítás ellenére is elég sok példány maradt belőle korunkra. A Toroczkai Máté fordítása inkább átírás és nehéz olvasmány, de kiérezzük belőle Toroczkai bámulatát, szeretetét és ragaszkodását Enyedi iránt. Hűséges folytatója is lett hamarosan annak a munkának, amelyet Enyedi György végzett és híd lett ő is, akin keresztül Dávid Ferenc unitárius álláspontjáiig lehet visszamenni.

Kétségtelen, hogy a reformáció századának egyik legnagyobb alkotása, legalaposabb polemikus műve az Explicatio.

1692-ben Enyedi temette el Hunyadi Demetert. Halotti beszéde nyomtatásban is megjelent, de nem maradt korunkra. Egyházi beszédei 5 kézíratos kötetben maradtak ránk. Ezekből 4 Erdélyben van, egy kötet Sárospatakon. Nagyon kívánatos volna, hogy Enyedi beszédei nyomtatásban megjelenhessenek. Ismeretes a Szilvási Jánossal folytatott polemikája, bár ennek az anyaga sincs még kiadva. Aki ellen halála után annyi cáfolatot írtak, maga is írt cáfoló művet Balásfalvi Cserényi Mihály könyve ellen. Hogy ez a cáfolat nyomtatásban megjelent-e, nem bizonyos. Kézíratos egyháztörténeti kútfőnk tartalmaz belőle részleteket. Apokrifnak látszik a lengyel Katechizishez írt állítólagos magyarázata, amelyet Wurga Lajos egyháztörténelme említ. Eleddig nyomára akadni nem sikerült. Még egy levelét említhetjük meg, amelynek még tán eredetije is feltalálható. Ez a Craker Dániel beszercei városi jegyzőhöz írt levele 1597 aug. 4-éről és nyomtatásban olvasható a volt beszercei ev. gimnázium 1862. évi értesítője 45. oldalán. E levél a végtelenül türelmes és megértő püspök lelkébe enged bepillantani és bizonyosság arról a vallási türelmességről, amelyet egy időben divat volt az erdélyi szellemtől megtagadni.

Enyedi György Dávid mellett nemcsak a saját századában a legkimagaslóbb unitárius teológus, hanem minden idők egyik legnagyobb unitárius teológusa. 42 esztendősen korában olyan teológus és írói hírnévvel halt meg, ami ma is számottevő lenne. Utóda, V. Kósa János jelentette be halálát és írta be a Consistorium jegyzőkönyvébe a fájdalom hangján: „Elesett a mi fejünknek koronája“.

Az irodalomtörténetírás elismerte Enyedi György nagyságát. Nekünk a teológus Enyedit kell közkincsésé tennünk.

Dr. Lőrinczi Mihály

Pataki András várfalvi pap

1899—1944.

Magyarsámsonon született, földműves szülőtől. Tőlük örökölte elnyűhetetlen életerejét, a gyümölcsfa, a szőlőtő vallásos áhitatba hajló gondozását, a méhek titokzatos életének rajongását.

Ezt a természettel való elszakíthatatlan kapcsolatot magával vitte a kolozsvári unitárius kollégiumba is. Míg más hasonlókorú diákok a nagy négyszögű udvaron, vagy a „Kismező“-n mészáltak, ő szívesebben öntözött, permetezett a tanári kertekben. Míg másokat a kollégiumi nagyesező is alig serkentett fel álmukból, ő az első szilenciumra már friss napsugarat hozott az arcán.

Az első világháború őt is elszólitotta. Kemény katonaéleten ment keresztül. Az olasz Karsztokból egy lángszóró nyomát hozta haza az arcán.

A nagy verekedés után békességesebb foglalkozásra vágyott. Ez hozta a teológiára, ahol különösen Csifó Salamon gyakorlati-teológiai előadásai hagytak maradandó nyomokat lelkében. Őt választotta papi eszményképül.

Egyházi főhatóságunk a várfalvi eklézsia élére állította.

Ekléziája talpraállítását az anyagiak szigorú rendbeszedésével kezdte. Itt hozzáfogott az építkezéshez. Újraépíttette a papi s kántori lakot, a melléképületeket, a belső emberi lakások körül a kerítéseket rendbeszedette. Egyházi gyűléstermet építtetett, majd megtervezte s megépíttette egyházunk legnagyobb szabású kultúrházát. Összeszedte a temetőben a régi, elhanyagolt, történelmi emlékü sirköveket, azokat fedél alá helyezte, feliratukat újrafestette. Nemes gyümölcsfaoltványok, szőlőtőkék százait s százait ültette a papi kertbe, temetőbe, a hegyoldalra levő — már csak névszerint, — szőlőskertbe. Azokat mintaszerűen gondozta, permetezte s a híveket a példa állandó követésére buzdította.

A parókhia elhanyagolt könyvtárát felfrissítette. A könyveket gondosan bekötötte, hasonlóképpen minden unitárius folyóiratot évfolyamonként összeállított s bekötötte. E téren sokunknak követendő példát mutatott.

A várfalvi paplak az ő idejében mesebeli szigete, „terülj asztalkám“-ja volt minden aranyoszéki diáknak, teológusnak minden ő kincseivel. Úgy tele-laktuk nyári hétvégeken minden zegézugát, hogy a házigazdának csak a szénapadláson jutott hely éjszakára. Oda húzódott fel aztán nagy zsörtölődéssel, de szívében valami meleg, titkolt apai örömmel, amikor végre lefekvésre került sor a késő éjszakában. Cserében aztán nyári vasárnapokon belőlünk telt ki pap, mester, harangozó, aranyoszéki diákokból, sorra, amint az alkalom hozta.

E hajlékban tanultuk be a diák-műkedvelő előadásokat, amelyekkel végighullámoztunk egész Aranyoszáéken. Itt terveződtek azok a feledhetetlen aranyoszéki vallásos-délutánok, amelyeknek egyik igen fontos tényezője, hogy ne mondjam „szereplője“ volt a bágyoni Csongvay család Holló lova: szállítván a szereplőket bármilyen elképzelhető helyre és távolságra a Komját-szeg—Torockószentgyörgy—Alsójára közötti háromszögben. Mennyi sikerült tréfa, mennyi lelkesedés, tervezgetés és komoly tanulság soha el nem múló emléke fűződik a várfalvi paplakhoz s Pataki Andrásához.

Kétszer nősült. Első felesége: Nagy Mariska korai halála után Aranyosrákosról Dézsi Pirit vette nőül. Első házasságából egy; másodikból négy gyermek maradt. Családjának gondos, önfeláldozó feje volt, míg az 1944-ben Torda körül dúló harcok áldozatul kívánták életét.

Lehet, ha hajlékonyabb, diplomatikusabb lett volna, sok bajt elkerülhetett volna, de ő fölényes testi erejét, jól megalapozott anyagi függetlenségét érezve, az óriásokkal tartott rokonságot, azok hibáival és erényeivel.

Sokan csak fizikai erején, hajlíthatatlan aka-

ratán keresztül itélték meg, de nekünk, akiknek megadatott, hogy baráti körben, meleg érző szívét s alkotásait megismerjük; tudjuk, hogy hűséges odaadással szolgálta népét és Istenét.

Alkotásai messze túléltek, s egyházunk nagy papjai sorába emelik. A múlt év őszén emlékezünk meg róla szülőfalujában; hálás várfalvi hívei kegyeletük jeléül sírkövet emeltek emlékére, melyet paptársai avattak fel kegyeletos hívei körében.

Dr. Kővári Jakab

H Í R E K

A IV. Magyar Békekongresszus átütő erejű tiltakozás volt az újabb háború veszélyét felidéző militarizmus és az atom és hidrogén bomba alkalmazása ellen. — „Az emberiség nincs halálra ítélve. Elni fog és soha nem látott csodálatos dolgokat fog még véghezvinni. Azok fognak elpusztulni, akik ezzel nem számolnak, akik esztelenül, dörén útjába akarnak állni az életnek”, — hangoztatta *Andics Erzsébet* Kossuth díjas akadémikus, az Országos Béketanács elnöke, meggyőző erejű és nagy tetszéssel fogadott beszámolójában.

A magyar dolgozó nép egységes és megbonthatatlan békeakarátának döntő erejű bizonyítéka egyébként az aláírási mozgalom napról-napra való terjedése is, amely eddig közel 4 millió aláírást eredményezett.

A nagy lelkesedés között lefolyt kongresszuson egyházunkat dr. *Csiki Gábor* püspöki helynök és dr. *Gálfalvi István* főgondnok képviselték, akik résztvettek az „Erkel” színházban rendezett ünnepi díszelőadáson is.

Enyedi György egykori nagynevű püspökünknek — akinek irodalomtörténeti jelentőségét az újabb tudományos megvilágítások is elismerő méltatásban részesítik, — születése 400. évfordulójáról egyházunk az ősz folyamán ünnepélyes keretek között fog megemlékezni.

Szegedi és hódmezővásárhelyi híveinket látogatta meg dr. *Csiki Gábor* püspöki helynök március 5-6. napjain, mindkét helyen istentiszteletet is tartott.

Dr. *Csiki Gábor* püspöki helynök, esperesi vizsgalószékét tartott március 17 és 20 napjain Debrecenben és Füzesgyarmaton.

Bereczky Albert dunamelléki ref. püspök prédikációját közölte le a csehszlovák egyház „Cesky Zápas” című lapjának egyik legutóbbi száma.

Torockóról, erről az unitárius szempontból jelentős és néprajzi jellegzetességekben bővelkedő egykori bányászvároskáról tartott rendkívül tartalmas előadást dr. *Zsakó Gyula* egyházi tanácsos afia a pestszentlőrinci gyülekezeti összejövetelen. Tamási Áron Kossuth-díjas író kiadás előtt álló új könyvéből olvasott fel egy kitűnően megrajzolt részletet a hallgatóság nagy tetszése mellett.

Rákospalotai gyülekezetünk legutóbbi összejövetelén *Husztai János* pestszentlőrinci lelkész evangelizált, *Bencze Márton* duna-tiszaközi lelkész pedig erdélyi útjáról számolt be élénk színekkel megrajzolt, vonzó erejű előadásban.

Simon András, egyházkörünk érdemes számvevője a napokban töltötte be, életének 70. évét. Szívvel gratulálunk, és további jó egészséget kívánunk.

Tordai Palma, unitárius ifjúságunk ismert, lelkes tagja február 17-én tartotta esküvőjét Nagy Ignác u. templomunkban *Hiross Lászlóval*. Az esketési szertartást *Pethő István* lelkész végezte népes gyülekezet előtt. Szívvel gratulálunk.

Husztai János pestszentlőrinci lelkészünk feleségét az Isten egészséges fiúgyermekkel áldotta meg. A boldog szülőknek gratulálunk, az újszülöttre Isten gazdag áldását kérjük.

4 UNITARIUS ÉLET

Török Aladár, továbbá **Barabás Gábor** afiai hitveseinek újszülött fiúgyermekait a napokban keresztelte meg *Bencze Márton* lelkész afia. Gratulálunk.

HALOTTAINK Özv. **Péter Györgyné, Péter Julia** férj, **Máthé Kálmánné**, unitárius nőtársadalmunk lelkes tagjának édesanyja, özv. **Weress Ferencné, Sz. Weress Jolán** jeles írónőnk, **Adorján Jenőné, Weress Margit** és **Weress Ákos** egyházi tanácsos afia édesanyja, aki nemrég költözött Erdélyből itteni szerettei közé, — Budapesten elhunyt.

Kovács Miklós, Fitori András pestszentlőrinci egyházközségünk költő lelkü érdemes presbitere Pestszentlőrincen, **Joó László** siménfalvi származású afia Rákospalotán elhunyt. Áldás emlékére.

Dr. Kendecsy Pál orvos, egyházi tanácsos, a dunapataji egyházközség megalakulása óta érdemes gondnoka meghalt. Temetése nagy részvét mellett folyt le. A temetési szertartást *Pethő István* egyházközi főjegyző végezte. Áldás emlékére.

ERDÉLYI POSTA

Kolozsvárott a **Dávid Ferenc** évforduló alkalmából emlékfüzetet adott ki az egyház.

Dr. Kiss Elek püspök prédikált karácsony első napján a kolozsvári templomban. Agendált: **Sebe Ferenc** lelkész, az urvacSORAOSZTÁSNÁL segédkezett és imádkozott dr. *Lőrinczy Mihály* teológiai tanár és *Csifó Nagy László* egyházi titkár.

A **Kolozsvár-Irisztelepi** templomban karácsonykor dr. *Kovács Lajos* teol. tanár szolgált és osztott urvacSORÁT.

Bethlehemes játékokat adtak elő az egyházközség gyermekei a segesvári templomban karácsony első napján *Nagy Ferenc* lelkész vezetésével. — Ünnepe másodnapján *Bencze Márton* lelkész prédikált, aki családjával együtt rokon látogatáson néhány hetet Erdélyben töltött. — Ugyancsak istentiszteletet tartott *Homoródhertényfalván* is, ahol testvéröccse *Éva* nevű kislányát is megkeresztelte.

Recsenyében kibővítették és Szeretotthon céljára alkalmassá tették a templom cintermét. A Szeretotthonban folyik a gyermekek valláserkölcsei nevelése.

Darkó Béla árkosi lelkész, aki Füzesgyarmaton is teljesített szolgálatot, dr. *Kiss Elek* Marosvásárhelyre nevezte ki, **Albert Attila** lelkész Csegezből Sepsikőrőspatakra, **Sükösd Pál** abásfalvi lelkész pedig Csegezbe helyezte át a püspök.

A nemrég elhalt **Katona József** lókodi lelképásztor utóda **László Andor** lelkészjelölt lett. — *Homoródjánosfalvára* is új lelkész került **Sándor Bálint** személyében.

Dimény András vargyasi lelkész feleségét *Benczédi Zsuzsikát* Isten leánygyermekkel áldotta meg. Szívvel gratulálunk.

Pirnáth Antal budapesti irodalomtörténész-aspiráns, aki *Dávid Ferencről* készíti kandidátusi értekezését, e téma tanulmányozására február közepén Kolozsvárra utazott.

Dr. Kővári Jakab sztálin-i (Brassó) lelképásztort súlyos csapás érte, felesége *Taar Gizike, Taar Géza* komjászzei lelkész leánya meghalt. Temetése nagy részvét mellett folyt le. A szertartást dr. *Simén Dániel* egyházi főjegyző végezte. Az immár másodízben özvegyé vált lelkész afia mély gyászában öszinte együttérzéssel osztozunk.

UNITARIUS ÉLET

Laptulajdonos a Magyarországi Unitárius Egyházkör.
Felelős szerkesztő és kiadó: **Dr. Csiki Gábor**.
Évi előfizetési díja: 6 forint.

dr. *Schey Ilona*
Budapest
XII. Torbágyi u. 2/c.